

Szkolenie z zakresu
bezpieczeństwa
i higieny pracy podczas działań
ratowniczo- gaśniczych

Wymagania bhp wobec strażaków

Szczegółowe warunki bhp dla strażaków reguluje

Rozporządzenie Ministra Spraw
Wewnętrznych i Administracji w sprawie
szczegółowych warunków bezpieczeństwa
i higieny służby strażaków oraz zakresu ich
obowiązywania w stosunku do innych osób
biorących udział w akcjach ratowniczych,
ćwiczeniach lub szkoleniu z dnia 1997-11-17
(Dz. U. 1997 Nr 145, poz. 979).

Prezentacja ta ma na celu przybliżenie strażakom
Straży Pożarnych ogólnych zasad
bezpieczeństwa i higieny pracy podczas
prowadzenia działań ratowniczo- gaśniczych

O tym, że praca strażaka jest niebezpieczna, nie trzeba nikogo przekonywać.

Z sytuacją zagrażającą jego zdrowiu, a nawet życiu spotyka się w czasie alarmu, dojazdu do miejsca akcji ratowniczej, podczas realizacji zadań ratowniczych, jak również w czasie powrotu do remizy. Zagrożenia występują również podczas ćwiczeń indywidualnych i zbiorowych.

Bezpieczeństwo i higiena pracy ma na celu ochronę strażaków, ratowników przed zagrożeniami zdrowia i życia występującymi w środowisku służby i w miejscach realizacji zadań służbowych.

Przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy są to nakazy i zakazy określające organizacyjne i techniczne warunki w celu zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy strażakom (ratownikom) podczas realizacji zadań statutowych.

Znajomość obowiązujących przepisów i zasad bhp, uzupełnianie wiedzy pożarniczej jest podstawowym i niezbędnym warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa własnego, współpracowników i otoczenia.

Niezbędnym i podstawowym warunkiem zapewniającym bezpieczeństwo strażaków jest ich zdyscyplinowanie.

Dyscyplina polega przede wszystkim na doskonałej znajomości swoich obowiązków, przestrzeganiu obowiązujących przepisów i zasad bhp, postanowień regulaminów i instrukcji oraz na przestrzeganiu poleceń przełożonych. Polega również na zdobyciu prawidłowych umiejętności i nawyków w obsłudze sprzętu i wyposażenia technicznego, na spostrzegawczości, wnikliwej ocenie i szybkiej reakcji na niebezpieczeństwo.

**Podstawowe zasady bezpieczeństwa
i higieny pracy strażaków podczas
ćwiczeń pożarniczych.**

1. Nie może być dopuszczony do ćwiczeń strażak, który nie przedstawi aktualnego orzeczenia o braku przeciwwskazań lekarskich.

2. Nie wolno dopuścić do ćwiczeń strażaka, który nie posiada dostatecznej znajomości przepisów i zasad bhp oraz potrzebnych umiejętności.

3. Nie może być dopuszczony do ćwiczeń strażak naruszający postanowienia regulaminów, instrukcji, przepisów i zasad bhp, negujący polecenia i wskazówki przełożonych oraz zgłaszający przejściowy zły stan zdrowia.

4. Każde ćwiczenie winno być prowadzone pod nadzorem instruktora i przez taką liczbę osób, która pozwala na sprawowanie nad nimi bezpośredniego nadzoru.

5. Strażak nie może być dopuszczony do wykonywania ćwiczeń i zadań służbowych bez środków ochrony indywidualnej oraz bez przeszkolenia go w ich użyciu.

Uwaga! Jednostka OSP zobowiązana jest dostarczyć środki ochrony osobistej dopasowane dla poszczególnych użytkowników. Ochrony osobiste stanowią własność jednostki. Obejmują one odzież ochronną, ochrony nóg, rąk, głowy, twarzy, oczu, dróg oddechowych, słuchu, ochrony zabezpieczające przed upadkiem z wysokości.

Do obowiązków jednostki należy naprawa, kontrola przydatności, legalizacja, będących w użytkowaniu ochron.

6. Uczestnik ćwiczeń zobowiązany jest niezwłocznie zgłosić odniesione obrażenia.

7. Zabrania się stosowania kryterium czasowego w sprawdzianach i ćwiczeniach z użyciem:

- linek ratowniczych i linkowych aparatów ratowniczych,

- worów i skokochronów (poduszek ratowniczych),

- sprzętu ochrony dróg oddechowych,

- ubrań izolujących cały organizm,

- drabin i podnośników,

- dźwigania i przenoszenia ciężarów o wartości większej niż połowa dopuszczalnych wartości określonych przez normy ręcznego dźwigania i przenoszenia ciężarów.

Indywidualna norma dźwigania.

Dźwiganie i przenoszenie przez jednego strażaka przedmiotów, których ciężar przekracza 50 kg jest zabronione. Najwyższa dopuszczalna norma przy podnoszeniu i przenoszeniu ciężarów przez kobiety, jeśli praca jest wykonywana dorywczo, wynosi do 25 kg.

Oceny czasowej zabrania się stosować także podczas:

zwijania po drabinach użytego w ćwiczeniu sprzętu, pomiaru napięcia i obsługi urządzeń elektrycznych pod napięciem, przecinania, rozłupywania lub rozbijania przedmiotów albo materiałów, zdejmowania sprzętu z dachu samochodu pożarniczego, obsługi specjalistycznego sprzętu ratownictwa chemicznego i technicznego.

Warto także pamiętać, że największym wrogiem bezpieczeństwa i najczęstszą przyczyną nieszczęśliwych wypadków jest lekkomyślność, brawura i niedbalstwo.

Podstawowe zasady bezpieczeństwa i higieny pracy podczas działań ratowniczo - gaśniczych.

Prowadzenie akcji ratowniczych przy jak najmniejszym narażeniu jej uczestników stanowi najtrudniejszą dziedzinę bezpieczeństwa i higieny pracy w pożarnictwie. Wieloletnie i różnorodne doświadczenia wykazały, że istnieją jednak sposoby postępowania i metody pracy, które pozwalają poważnie ograniczyć zagrożenie i zapewnić zarazem prawidłowe wykonanie zadań interwencyjnych.

Zachowanie się strażaka podczas alarmu.

Od momentu ogłoszenia alarmu do wyjazdu samochodu pożarniczego ze strażnicy (remizy), mogą się zdarzyć niebezpieczne wypadki spowodowane często zaniedbaniem lub lekceważeniem przepisów. Wielu niebezpieczeństw można uniknąć stosując poniższe zasady:

1. Teren wokół strażnicy, a szczególnie przy bramach wyjazdowych, wejściach powinien być utwardzony, równy i niezatarasowany. W okresie zimowym odśnieżony i posypany piaskiem.

2. Wieczorem i w nocy strażak, który pierwszy przybył na alarm do remizy, powinien niezwłocznie włączyć oświetlenie zewnętrzne.

3. Strażak otwierający bramy wyjazdowe powinien je zabezpieczyć przed samoistnym zamknięciem.

4. Nie należy w żadnym wypadku ustawiać się przed lub za samochodem pożarniczym lub innym środkiem transportowym. Strażacy zgłaszający się alarmowo powinni zajmować swoje pozycje wzdłuż boków pojazdu pożarniczego.

5. Odzież ochronna oraz uzbrojenie osobiste (środki ochrony indywidualnej) powinny znajdować się w ustalonych miejscach, np. na wieszakach, regałach lub ułożone w kabinie załogi.

6. Pierwszą czynnością strażaka po przybyciu do strażnicy jest włożenie indywidualnych środków ochrony.

7. W garażu lub pomieszczeniu na sprzęt należy bezwzględnie przestrzegać zakazu używania ognia otwartego lub palenia tytoniu.

8. Przed zajęciem miejsca w samochodzie pożarniczym lub przystosowanym do tego celu innym pojeździe, do obowiązków strażaków, pełniących poszczególne funkcje w sekcji, należy sprawdzenie kompletności sprzętu i jego zabezpieczenie w czasie transportu.

9. Sprzęt, nieprzewidziany normatywami, nie może znajdować się w kabinie załogi.

Zajęcie miejsc w środkach transportu.

1. W żadnym wypadku nie można dopuścić do tego, aby w składzie sekcji znaleźli się członkowie młodzieżowych i kobiecych drużyn pożarniczych lub osoby przypadkowe.

2. W kabinie załogi nie może znajdować się więcej osób niż jest w niej miejsc stałych.

3. W kabinie kierowcy może znajdować się wyłącznie kierowca i dowódca sekcji.

4. Jeżeli warunki lokalowe strażnicy uniemożliwiają bezpieczne zajęcie miejsc w pojazdach, czynność tę należy wykonać poza budynkiem strażnicy, w miejscu zapewniającym bezpieczeństwo.

5. Zajęcie miejsc odbywa się w kolejności ustalonej regulaminem sekcji, w przypadku jego nieopracowania strażacy zajmujący środkowe miejsca w kabinie wsiadają jako pierwsi, a na końcu ci, którzy mają miejsca przy drzwiach.

6. Dowódca pierwszej roty odpowiedzialny jest za właściwe zachowanie się strażaków w kabinie załogi. Po stwierdzeniu normatywnej ilości strażaków w kabinie i stwierdzeniu zamknięcia drzwi, melduje dowódcy gotowość do odjazdu.

7. Jako ostatni zajmuje miejsce dowódca sekcji, który wydaje rozkaz Wyjazdu kierowcy, po upewnieniu się, że wszystkie drzwi pojazdu są zamknięte i otrzyma potwierdzenie dowódcy I roty o gotowości załogi do wyjazdu.

Zachowanie się strażaków w czasie jazdy do zdarzenia.

W czasie jazdy nie wolno:

- wskakiwać lub wyskakiwać z pojazdu,
- stać na stopniach, błotnikach lub na dachu pojazdu (zbiorniku wody),
- otwierać drzwi kabiny,
- wychylać się przez okna kabin,
- palić tytoń,
- rozmawiać z kierowcą,
- wychylać się z luku do działka wodnego,
- opuszczać kabinę załogi bez wyraźnego rozkazu dowódcy sekcji.

Kierowca korzysta z uprawnień przysługujących pojazdom uprzywilejowanym z tym, że szybkość pojazdu powinna gwarantować pełne bezpieczeństwo ludzi i sprzętu, niedopuszczalnym jest ponaglanie kierowcy do zwiększenia prędkości jazdy, natomiast zmniejszenie jej w razie lekceważenia niebezpieczeństwa przez kierowcę jest obowiązkiem dowódcy.

W drodze powrotnej, z akcji, kierowcę obowiązują wszystkie przepisy wynikające z „Prawa o ruchu drogowym”.

Zasady bezpiecznych warunków
pracy podczas rozpoznania
sytuacji.

Rozpoznanie - działanie dostarczające informacji operacyjnych o zdarzeniu w celu wypracowania prawidłowych decyzji taktycznych.

Rozpoznanie szczegółowe przeprowadzone jest często w nieznanych warunkach, co związane jest z dodatkowym zagrożeniem jego uczestników. Dowódca, podejmujący decyzję przeprowadzenia szczegółowego rozpoznania, na podstawie uzyskanych wstępnych informacji o zdarzeniu i własnej oceny zewnętrznych jego oznak, powinien zagrożenia te przewidzieć i jak najskuteczniej wyeliminować.

1. W rozpoznaniu uczestniczyć musi minimum dwóch strażaków (rota).
2. W rozpoznaniu mogą brać udział wytypowani strażacy legitymujący się dobrym przygotowaniem fachowym, doświadczeniem, posiadający predyspozycje psychofizyczne oraz zostali dopuszczeni do pracy w sprzęcie ochrony dróg oddechowych i innym izolacyjnym.

3. Prowadzący rozpoznanie obiektów, pomieszczeń zarówno z zewnątrz jak i wewnątrz, wychodzący na spotkanie z "nieznanym" bezwzględnie powinni być wyposażeni w środki indywidualnych osłon, a mianowicie:

- głowy - hełmy,
- oczu - okulary, przyłbice, maska oddechowa,
- dróg oddechowych - aparaty oddechowe, maski z pochłaniaczami,
- rąk - rękawice w odpowiednim wykonaniu i odporności,

- nóg - obuwie ochronne w odpowiednim wykonaniu i odporności,
- osłony całego organizmu - kompletne ubrania w wykonaniu specjalnym (kwasoodporne, ługoodporne, gazoszczelne, żaroodporne).

W przypadku braku ubrań żaroodpornych należy stosować asekuracyjne prądy wodne (mgłowe, kropliste).

Niezbędnym, wymaganym podczas rozpoznania wyposażeniem są:

- wszelkiego rodzaju źródła światła,
- sygnalizatory bezruchu,
- uzbrojenie osobiste,
- ustalony system łączności zapewniający komunikację pomiędzy uczestnikami rozpoznania, jak również z asekuracją zewnętrzną. (drogą radiową, przewodową, za pomocą linek asekuracyjnych - czuciową, itp.),
- podstawowy sprzęt burzący.

4. Strażacy udający się na rozpoznanie zobowiązani są, potwierdzić sprawność całego systemu osłon.
5. Niedopuszczalne jest prowadzenie rozpoznania w obiektach, w których może nastąpić skażenie materiałami promieniotwórczymi do czasu uzyskania na to zgody fachowego w tym zakresie organu ochrony radiologicznej.

6. Przy prowadzeniu rozpoznania w pomieszczeniach położonych poniżej terenu (np. piwnice) należy wchodzić do nich tyłem.
7. Poruszać się rzędem wzdłuż ścian, starając się zapamiętać przebytą drogę oraz charakterystyczne elementy występujące w jej obrębie (okna, wnęki itp.), wzajemnie ostrzegać się o występujących zagrożeniach.

8. W sytuacjach skomplikowanych, trudnych, powinien być przygotowany patrol rezerwowy zdolny do natychmiastowego podjęcia działań lub udzielenia pomocy rozpoznającym.
9. W przypadkach, gdy Występuje zagrożenie porażenia prądem, należy wyłączyć dopływ energii elektrycznej.
10. W pomieszczeniach zagrożonych wybuchem bezwzględnie należy stosować sprzęt w wykonaniu Ex (np. latarki, narzędzia burzące itp.).

Podstawowe zasady bezpiecznej pracy strażaków podczas akcji gaśniczej.

W czasie trwania akcji gaśniczej podstawowym zadaniem jest osiągnięcie celu taktycznego przy maksymalnie zachowanym bezpieczeństwie strażaków.

W tym celu należy:

1. Stosować obuwie i sprzęt ochronny oraz wykorzystywać zasłony naturalne i sztuczne w celu zmniejszenia oddziaływania wysokiej temperatury i płomieni.

2. Unikać prowadzenia linii węzowych w sposób utrudniający poruszanie się po drogach, dojściach do stanowisk gaśniczych. Pionowo prowadzone linie węzowe należy zabezpieczyć w sposób uniemożliwiający ich przemieszczanie i zsuwanie się:

- wzdłuż ulic i dróg węże należy układać na ich skraju (przy krawężnikach, poboczu),
- na klatkach schodowych przy ścianie klatek lub pionowa w przestrzeni pomiędzy biegami schodów,

- linia wężowa ułożona w poprzek drogi, ulicy musi być zabezpieczona mostkami przejazdowymi, a użytkownicy drogi muszą być ostrzegani o powstałym zagrożeniu (oznakowanie drogi, kierowanie ruchem),
- linię gaśniczą po drabinie należy prowadzić w środku rozstawu bocznic drabiny z jednoczesnym jej zabezpieczeniem przed zsunięciem i odciążeniem rąk prądownika,

- unikać wnoszenia odcinków węży na wyższe kondygnacje, jeżeli istnieje możliwość wciągnięcia linii wężowej przy użyciu linek,
- budowa i prowadzenie linii wężowych winna odbywać się na "sucho",
- połączenia odcinków węży łącznikami z nasadami i armaturą wodno - pianową należy wykonać dokładnie w sposób uniemożliwiający ich rozłączenie

3. Stojaki i klucze hydrantowe należy oznakować ukośnymi biało - czerwonymi pasami.

W porze nocnej użytkowane studzienki hydrantowe należy dodatkowo oznakować pulsującym pomarańczowym światłem.

4. Podstawowe zasady bezpiecznej pracy prądownika:

- nie wolno napełniać linii gaśniczej wodą bez wyraźnego polecenia lub sygnalizacji prądownika,
- zabrania się gwałtownie zamykać i otwierać dopływ wady do linii węzowych,

- zabronione jest gwałtowne zwiększanie ciśnienia wody w liniach węzowych,
- podając środki gaśnicze należy pamiętać o ich właściwościach fizykochemicznych, zaletach i przeciwwskazaniach podczas gaszenia różnych materiałów palnych,

- operując prądami wody należy zwracać baczną uwagę na innych uczestników akcji gaśniczej znajdujących się w ich zasięgu,
- kierować prądy wody w ten sposób, aby nie dopuścić do zniszczenia lub zawalenia osłabionych przez ogień elementów konstrukcji budynku.

5. Wykonując zadania ratowniczo - gaśnicze na wysokości należy stosować poniższe zasady:

- prądownik powinien zabezpieczyć się za pomocą zatrzaśnika, a linię gaśniczą przy użyciu podpinki,
- na drabiny, podnośniki nie wolno wchodzić bez uzbrojenia osobistego,

- gdy nie występuje bezpośrednie oddziaływanie temperatury, dymu drabinę należy opierać tak, aby co najmniej dwa szczeble wystawały ponad krawędź, np. dachu, parapetu okna,
- podczas wykonywania zadań w złych warunkach atmosferycznych, w miejscach oblodzonych, mokrych i stromych należy stosować wszelkie dostępne sposoby zabezpieczeń, których podstawowym elementem powinny być szelki ratownicze,

- wszystkie przedmioty i materiały uniemożliwiające wejście, np. przez okno do pomieszczenia, należy wsuwać do jego wnętrza, zachowując szczególną ostrożność przy wybijaniu szyb.

6. Każda osoba pracująca w strefie zadymionej powinna być wyposażona w sprawnie działający sprzęt oświetleniowy.

7. Strażacy, wykonujący zadania w pomieszczeniach zadymionych piwnic, kanałów, studni i innych o skomplikowanym układzie komunikacyjnym, powinni mieć zapewnioną gwarancję niezwłocznej pomocy.

8. Przerwanie pracy i wyjście rot (patrolu) ze strefy gazów toksycznych, zadymienia poza decyzją dowódcy może nastąpić w szczególności, w razie:

- wystąpienia złego samopoczucia uczestników akcji,
- stwierdzenia uszkodzeń izolacyjnego sprzętu ochrony dróg oddechowych,
- naruszenia rezerwy tlenu lub powietrza niezbędnego na czas powrotu.

9. Gdy sytuacja nie pozwala na zwłokę ze względu na konieczność ratowania ludzi albo możliwość gwałtownego rozprzestrzeniania się pożaru, a stężenie dymów, gazów jest nieznaczne, dopuszcza się wyjątkowo wprowadzenie do pomieszczeń zadymionych osób niezabezpieczonych izolacyjnym sprzętem ochrony dróg oddechowych.

W okolicznościach tych należy:

- oddymić i przewietrzyć pomieszczenia,
- posuwać się w pozycji schylonej ku podłodze, jeśli dym unosi się ku górze.

10. W przypadku, gdy nie udało się wyłączyć dopływu energii elektrycznej, należy przyjąć zasadę, że:

- każde urządzenie i instalacja elektryczna, w tym każdy przewód lub kabel mogą znajdować się pod napięciem,
- urządzeń elektrycznych, instalacji nie wolno dotykać, usuwać, zrywać. Może to nastąpić z zachowaniem przepisów o postępowaniu z urządzeniami elektrycznymi pod napięciem.

Należy pamiętać, że niedocenywanie lub lekceważenie źródeł zagrożeń, braki w taktycznym i operacyjnym wyszkoleniu, brawura obniżają efektywność działań i zmniejszają bezpieczeństwo ludzi.

Podane w niniejszym opracowaniu zasady bezpieczeństwa pracy strażaków nie wyczerpują w całości zagadnienia, które powinno być kontynuowane w sposób ciągły, w oparciu o analizy wypadków, doświadczenie dowódców, przepisy i regulaminy.